

Демченко Наталія

Науковий керівник – канд. пед. наук, доцент Куца О. І.

СТРАТЕГІЇ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ

На основі аналізу наукової літератури у статті розглянуто поняття синхронного перекладу та його особливості. Описано типи професійного синхронного перекладу. Виділено та проаналізовано стратегії англо-українського професійного синхронного перекладу.

Ключові слова: синхронний переклад, перекладацькі стратегії, мова перекладу.

Постановка проблеми. Синхронний переклад почав масово використовуватися у другій третині минулого століття. До цього часу під час різноманітних міжнародних зустрічей використовувався виключно послідовний переклад, який був незручним з причин затягування процесу і поганої взаємодії оратора з публікою. Концентрація уваги слухачів на мовлення спікера істотно знижувалася, так як доводилося після кожного речення зупинятися і чекати, поки кілька перекладачів перекладуть текст на необхідну мову.

З введенням у практику синхронного перекладу процес комунікації мовця зі слухачами значно скоротився. Проте, виникла потреба у кваліфікованих перекладачах синхроністах з бездоганним знанням іноземної мови, здатних у швидкому темпі, одночасно з промовою спікера, перекладати об'ємні тексти.

Аналіз публікацій. Перші роботи з перекладу були написані професійними перекладачами, які намагалися розробити теоретичну базу для підготовки фахівців у галузі перекладознавства. Серед науковців, які досліджували питання синхронного перекладу є: Л. Віссон, І. О. Зімняя, Г. В. Чернов, А. Ф. Ширяєв, D. Gile, B. Moser та ін. Хоча перші кроки в дослідженні синхронного перекладу проводилися майже півстоліття тому, лінгвісти все ще обговорюють парадигми щодо процесу синхронного перекладу.

Актуальність цієї статті полягає в її відповідності лінгвістичним й екстралінгвістичним дослідженням професійного синхронного перекладу як типу комунікативної діяльності, що ґрунтується на стратегіях перекладу. У контексті синхронного перекладу роль цих стратегій набуває дедалі більшого значення.

Відповідно, **мета статті** полягає у визначенні стратегій англо-українського професійного синхронного перекладу.

Виклад основного матеріалу. Науковець А. Федоров зазначає, що метою синхронного перекладу є ознайомлення слухача, який не володіє іноземною мовою, зі змістом усного мовлення [4, с. 44]. Учений Я. Рецкер розглядає переклад як точне відтворення оригінального тексту іншої мови зі збереженням єдності, змісту та стилю [3, с. 91]. В. Комісаров пропонує наступне визначення синхронного перекладу: синхронний переклад є методом усного перекладу, у разі якого перекладач, слухаючи мову мовця, майже одночасно здійснює переклад [2, с. 58].

За твердженням А. Ширяєва, існує два типи синхронного перекладу [7]:

1) «Справжнє» спілкування. У даному разі синхронний перекладач говорить відразу після оратора. Цей тип вважається найскладнішим;

2) Робота зі заздалегідь підготовленою інформацією. Перекладачу надається текст заздалегідь для підготовки. Під час виступу перекладач читає текст у належний час. Слід зазначити, що частково у таких випадках текст перекладається «усно», коли мовець відхиляється від письмового тексту або відповідає на питання.

Згідно з даними офіційного сайту Асоціації синхронних перекладачів (The International Association of Conference Interpreters), робота перекладача-синхроніста вимагає наявності особливих якостей, серед яких можна виділити:

- лінгвістична компетенція – знання системи мови та правил оперування мовними засобами в процесі мовної діяльності [2];
- прагматична компетенція – сукупність знань, правил побудови висловлювань, їх об'єднання в текст (дискурс), вміння використовувати висловлювання для різних комунікативних функцій, вміння будувати висловлювання іноземною мовою відповідно до особливостей взаємодії комунікантів. На думку Р. Сеттона [10], прагматична компетенція полягає в знанні відтінків змісту конкретного слова, а також володіння знань про правила етикету, функціонального стилю;
- фонові знання – базовий елемент, на якому будується словниковий запас синхроніста, який забезпечує розуміння і переклад з певної тематики;
- навички та здатність переробляти отриману інформацію.

Основними завданнями вирішення проблем синхронного перекладу є визначення його стратегій та їх класифікація; дослідження особливостей синхронного перекладу та визначення умови екстремальності вищезгаданого виду перекладу. Стратегія в синхронному перекладі є методом виконання перекладацької задачі, що полягає в адекватній передачі з іноземної мови на мову перекладу комунікативної інтенції з урахуванням культурологічних й особистісних особливостей мовця, базового рівня, мовної надкатегорії та підкатегорії [4]. Під стратегією науковці розуміють сукупність як лінгвістичних, так і екстралінгвістичних чинників, якими керується перекладач при виборі того чи іншого методу виконання перекладацького завдання [3; 5; 10].

Науковцями виділено ряд стратегій, які є прийнятними для застосування у процесі англо-українського професійного перекладу, серед яких:

➤ Стратегія спроб і помилок – один із методів досягнення еквівалентності та адекватності в синхронному перекладі. А. Швейцер визначає цю стратегію як стратегію «послідовного наближення до оптимального рішення шляхом відхилення варіантів, які не відповідають певним критеріям вибору» [6, с. 270]. Стратегія спроб і помилок безпосередньо пов'язана з поняттям широкого і вузького контексту, і застосовується в тих випадках, коли у синхроніста немає готового варіанту перекладу. Ця стратегія також використовується в ситуаціях, коли вузький контекст не дозволяє синхроністу переконатися в правильності обраного варіанту перекладу та існує необхідність отримання більш широкого контексту для адекватної передачі конкретного сегмента мовою перекладу.

➤ Стратегія очікування полягає у створенні невеликих пауз, з метою отримання додаткових компонентів тексту, які могли б повністю прояснити сенс висловлювання, якщо з наявного контексту він недостатньо зрозумілий. Синхронний перекладач може очікувати протягом декількох секунд, якщо він не ставить одержувача інформації в незручне становище через тимчасову відсутність перекладу [10, с. 50]. Ця стратегія застосовується у синхронному перекладі в тих випадках, коли перекладачеві необхідний широкий контекст для адекватної передачі поняття, яке важко перекладається і доповідач розширює контекст відразу ж після введення даного поняття.

➤ Столлінг – стратегія синхронного перекладу, яка полягає в спробі виграти час шляхом уповільнення подачі переказного матеріалу або повторенням тематичної інформації, яка не містить нічого нового з метою заповнення занадто тривалої паузи [7, с. 130]. Столлінг в перекладацькій літературі часто описується як техніка вирішення проблем, пов'язаних з постановкою дієслова на останнє місце в реченні. На відміну від стратегії очікування, при використанні цієї стратегії синхронний перекладач не зберігає паузу, а заповнює її тематичною інформацією, іноді не уникаючи й повторень. Завданням є виграти час для отримання більш широкого контексту. Часто столлінг застосовується в тих випадках, коли неможливо використовувати стратегію очікування.

➤ Стратегія збереження лінійності розглядається науковцями як ключова й така, що спрямована на досягнення найбільшої еквівалентності. На відміну від описаних вище стратегій, синхронний переклад відбувається одразу, без збереження пауз. Ця стратегія надає змогу синхронному перекладачеві спростити синтаксичну структуру мовою перекладу, результатом чого буде краще розуміння перекладного сегменту, так як короткі відрізки перекладу, не перевантажені нескінченними підрядними реченнями, легше сприймаються на слух.

➤ Стратегія ймовірного прогнозування полягає в ранньому визначенні перекладачем лінгвістичних складових тексту. Так, у деяких випадках перекладач може визначити, яке дієслово вживатиметься у мові оригіналу до його появи у дискурсі. У перекладацькій літературі ця стратегія розглядається як така, що застосовується до конструкцій, у яких ключове поняття знаходиться вкінці змістової групи.

➤ Стратегія лінгвістичного прогнозування багато в чому пов'язана з питаннями сполучуваності слів. У ряді робіт дослідників значення розглядається не як щось цілісне і неподільне, а як складне утворення, що складається з найдрібніших елементарних частинок – сем. Синхронний перекладач отримує слово з багатьох семантичних складових, які є складною ієрархічною структурою трьох рівнів: рівня лінгвістичної ймовірності поєднання двох слів як найменшої смислової одиниці; рівня ймовірності смислових зв'язків усередині речення і рівня ймовірності предикативних відносин у всьому повідомленні. Кожен верхній рівень прогнозування збільшує надійність імовірнісного прогнозування на нижчому рівні [1, с. 112].

➤ Екстралінгвістичне прогнозування тісно пов'язане з предметно-тематичною орієнтацією синхронного перекладача, тобто з тими предметними знаннями, якими повинен володіти перекладач-синхроніст для адекватного відтворення тексту мовою перекладу. Ураховуючи, що неможливо бути фахівцем в кожній галузі того океану знань та інформації, який оточує людину в наш час, синхронний перекладач все ж повинен володіти основами наук [5, с. 191].

Висновок. Таким чином, синхронний переклад відбувається за рахунок формування та розвитку навичок та вмій орієнтування в вихідному тексті, пошуку перекладацьких рішень та їх реалізації в умовах паралельного проходження цих процесів, вибору перекладацьких стратегій залежно від конкретних умов діяльності. Перспектива використання результатів проведеного дослідження полягає у полегшенні розуміння стратегій англо-українського синхронного перекладу, а також можливості практичного застосування розглянутих матеріалів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зимняя И. А., Чернов Г. В. Вероятностное прогнозирование в процессе синхронного перевода. В сб.: Предварительные материалы экспериментальных исследований по психолингвистике. – М., ИЯ – АН СССР, 1973 – С. 110–116.

2. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). Уч. для институтов и факультетов ин.яз. – М., Высш. шк., 1990 – 253с.
3. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. – М., Междунар. отнош., 1974.
4. Федоров А. В. Основы общей теории перевода / А. В. Федоров. – М.: ВШ, 1995.
5. Чернов Г. В. Основы синхронного перевода. Учебник для институтов и факультетов ин.яз. – М., Высш.шк., 1987 – 257 с.
6. Швейцер А. Д. Теория перевода. Статус, проблемы, аспекты. – М.: Наука, 1988.
7. Ширяев А. Ф. Синхронный перевод: Деятельность синхронного переводчика и методика преподавания синхронного перевода. – М.: Воениздат, 1979. 183 с., ил.
8. Gile D. Basic concepts and models in interpreter and translator training. Amsterdam : Benjamins, 1995.
9. Moser, B. Simultaneous Interpretation: a hypothetical model and its practical application, in: Language Interpretation and Communication (ed. By D. Gerver) –N.Y. London, Plenum Press, 1978 – pp. 353–368.
10. Setton, R. A Pragmatic Theory of Simultaneous Interpretation / doctoral dissertation, Ann Arbor, Michigan, 1997.

Добровольська Божена

Науковий керівник – канд. пед. наук, доцент Куца О. І.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ ЄС

Стаття присвячена дослідженню особливостей мови законодавчих актів ЄС, визначенню її специфіки задля створення еквівалентного перекладу. У статті розглянуто деякі проблеми перекладу євролекту як мови текстів Європейського Союзу, вказано на недопрацювання перекладу Угоди про асоціацію України з Євросоюзом.

Ключові слова: *євролект, мова законодавчих актів ЄС, юридичний переклад, переклад законодавчих актів ЄС, термін, Угода про асоціацію.*

Переклад сьогодні набуває особливого статусу, що викликано новими умовами багатомовної фахової та міжкультурної комунікації внаслідок сучасних інтеграційних і глобалізаційних процесів на європейському континенті. Значення перекладацької діяльності в Україні та світі підвищується у зв'язку із рухом України в напрямку до Євросоюзу, підписанням Угоди про асоціацію з ЄС, поступовою інтеграцією національних правових систем у європейський правовий простір і зумовленою цим процесом необхідністю гармонізації національного законодавства з міжнародним правом та законодавством ЄС.

Метою даної статті є дослідження проблеми перекладу євролекту як мови текстів Європейського Союзу.

Актуальність нашого дослідження визначається необхідністю ґрунтовного аналізу способів перекладу документації ЄС у контексті євроінтеграції України. Вже сьогодні наша держава зіткнулася із безліччю недопрацювань у процесі перекладу Угоди про асоціацію з ЄС. Ми вважаємо, що в перспективі виникатиме потреба і в подальших перекладах документації Євросоюзу. Тому питання потребує ґрунтовного вивчення.

Аналіз останніх наукових досліджень показав динамічність досліджень євролекту закордоном (Р. Гофен, В. Вайсфлог, С. Шарчевич, П. Сандрін, Ж. Р. де Гроот, Р. Штольце) і нестачу робіт з євролекту у вітчизняному перекладознавстві.

Багатомовність ЄС є однією з його особливих аспектів. В історії Європи не траплялось, щоб держава або союз держав мали так багато офіційних мов, як Європейський Союз. Відомо, що мовна політика ЄС ґрунтується на концепції